

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN



Meditatie

Vervuld met de Geest

En zij werden allen vervuld met de Heilige Geest.

Hand. 2:4a

Welk een machtige belofte was toegezegd aan de elf discipelen, toen de Heere Christus - kort voor Zijn doorluchte hemelvaart - had gesproken, dat Zijn Vader de Geest zou zenden. Die Geest zou blijvend bij de Kerk komen wonen. Over die Geest had Jezus hen langdurig onderhouden, zie Joh. 14-16. Welnu, het voornaamste werk van de Heilige Geest is, dat Deze Christus verheerlijkt in het troosten der Zijnen. Het zou een kroon zijn op het werk van de Middelaar! De gehele zaak moest voor de discipelen - en voor de ganse Kerk - voleindigd worden. En zij hunkerden naar de verzegeling hiervan met de Heilige Geest der belofte.

De heilsfeiten werpen Goddelijk licht op de weg der verlossing van een in zichzelf verloren Kerk. Het welbehagen van de Vader zou door de hand van de Middelaar voorspoedig voortgaan. De discipelen - en ook de Kerk des Heeren van 2003 moeten de Borg volgen in Zijn dierbare gangen. En in die gangen ging de vernedering aan de verhoging vooraf. De discipelen hadden reeds veel geheiligde kennis ontvangen. Laten we eens zien, hoe rijk ze waren en toch hoe arm ze bleven in zichzelf.

Als verlorenen in zichzelf, wisten de elven voor eigen hart en leven terdege wat Kerstfeest was: in Jezus was de beloofde Messias gekomen om het verlorene te zoeken. Waar geen

weg meer was, werd hen de mogelijkheid van zalig worden geopenbaard in Immanuël, God met ons. Buiten alle twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot: God geopenbaard in het vlees, in de Tweede Persoon van het Goddelijke Wezen. Wonderlijk, God Zelf heeft gezorgd voor terugkeer tot Hem. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Welke zoete omgangen met hun Zaligmaker volgden voor deze jongeren. Veel mochten ze leren van hun Meester, veel moesten ze ook afleren. Welk een profetisch onderwijs ontvingen ze over de weg, die Hij priesterlijk en koninklijk zou gaan. Hoe dwaas en onwetend waren ze toch. En van veel onderwijs gold voor hen: na deze zult ge het verstaan door de indachtmakende Geest, Die hen in alle waarheid leiden zou. En Jezus ging heen.

Goede Vrijdag stond in de ziel der jongeren gegrift. Geheel alleen heeft de Meester de strijd volbracht, ondanks hun trouweloze verlating. Neen, niets is er in de Kerk te roemen, op grond waarvan ze kan worden vrijgesproken. Maar ook niets weerhield de Koning ervan de dood in te gaan voor Zijn doodschuldige onderdanen. Zij hebben geen penning om te voldoen aan het Goddelijke recht, doch - o, wonder - Hij

ging, ja moest voor hen in de bres staan. Overgeleverd om onze zonden, zo komt de Kerk aan de weet. Zo kan zij op rechtsgronden zalig worden. Tot het einde toe heeft Hij de Zijnen liefgehad! De vloek gedragen, ja weggedragen! De toorn geblust, ja uitgeblust! De schuld betaald, ja afbetaald!

Hoe verrassend was het Paasfeest geworden, hoe moeizaam de twijfelingen ook wegvloeden. 't Was te groot voor hen. Jezus' opstanding gewaagde hen van Zijn overwinning over dood, hel en graf. Een vertoornnd God - bijzonder vertegenwoordigd door de Eerste Persoon in het Goddelijke Wezen - was een verzoend Rechter geworden. Christus had het leven aan het licht gebracht, voor hen. Van Hem gaat nog altijd leven uit: Ik ben de Opstanding en het Leven. Onvergetelijk, opgewekt om onze rechtvaardigmaking.

En welk een onuitwisbare bekering voor de ziel was de Hemelvaart geweest. Hij moest hen verlaten, om de hemel voor helwaardigen te openen, hen een plaats bereidend. Ingegaan in het binnenste heilighdom, heeft Hij Zijn volbrachte werk getoond aan de Vader. Vol blijdschap

Inhoud

Meditatie: Vervuld met de Geest	1
Preken op Pinksteren	2
Aanbod van genade en '1953'(5)	4
Chiliasme of evangelieverkondiging	6
Van Overzee: Storm richt verwoestingen aan	7
Kerknieuws	8
Berichten	8
Predikbeurten	9

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:
redactie-secretaris: C.G. van Es
Ronseweg 527,
2803 ZJ Gouda,
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

Administratie en betalingen van
abonnementsen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk
aan:

De Saambinder - abonnementsen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor
abonnementsgelden: 64327.

Alle advertenties aan:

Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisoehof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:
Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

Abonnementsprijs
bij vooruitbetaling:
voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)
voor het buitenland:
Luchtpost:
Amerika \$ 56,-, Canada \$ 68,-.
Zeepost:
Amerika \$ 49,-, Canada \$ 59,-.

Advertenties € 0,50,- per mm.
Familieberichten
€ 0,40,- per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk
donderdagmorgen in bezit van de
administratie te zijn.

Faxberichten vrijdag voor 12 uur.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

gingen ze van de Olijfberg terug naar Jeruzalem, alwaar ze God loofden en dankten. Vervuld met de belofte van de Heilige Geest. En toch: ze misten wat. Wat dan? Wel, de belofte is de Beloofde nog niet. De Geest van Christus was hen wel beloofd, maar naar Zijn uitstorting moesten ze uitzien, eendrachtig bidde en smekend. De Geest Zélf zou hen vervullen.

Pinksterdag brengt hen die Geest op luisterrijke wijze. Een geluid als van een geweldige gedreven wind. Verdeelde tongen als van vuur. Spreken in vreemde talen door de twaalf apostelen. Dit alles vergezelt de Geest van Christus. Hij vervult allen, die bijeen zijn nabij het tempelplein, waarschijnlijk in het huis van de moeder van Johannes Markus. Neen, geen engelengeest vervult hen met grote blijdschap, maar de Geest Die Heere is!

Vervuld. Hun harten zijn er vol van. Waarvan? De Geest - Die het alles uit Christus neemt - verzegelt in hun harten persoonlijk, dat de Vader genoeg heeft genomen in de volkomen arbeid van Zijn Zoon als Borg en Middelaar der Zijnen. Christus is aangekomen in het hemelhof en stuurt Zijn Gezant om te getuigen, dat het een goede ontvangst was voor de troon van Zijn Vader. In Hem nam Hij Zijn Kerk mee ten hemel in. In Zichzelf heeft Hij haar de Vader voorgesteld als een reine maagd zonder vlek of rimpel. De Bruidegom heeft Zijn wettig gekochte Bruid - gewassen door Zijn bloed - aan Zijn Vader getoond. Geheel zijt gij schoon, en er is geen gebrek aan u. Let wel: in Hem als de gheheel enige Borg. Niet velen van Gods gunstelingen is die onuitsprekelijke vreugde van Pinksteren beschoren. Maar, is er een uitzien onder 's Heeren volk, de vervulling van de belofte des Geestes missend? Door deze Derde Persoon in het

Goddelijke Wezen worden de twaalf verzegeld. Welk een goedertieren Vader in Christus mogen ze thans persoonlijk kennen! Met die Pinkstergeest der aanneming getuigt hun geest dat zij kinderen Gods zijn. Verzekerd van hun kindschap. Christus is hun oudste Broeder. En zijn ze niet Zijn geestelijke broeders en zusters? Zoals deze Broeder welkom was in het huis Zijns Vaders, zo zijn ook zij welkom bij de Vader als mede-erfgenamen. O, voor eigen hart en leven roepen ze uit: Abba, Vader! Gods Kerk weet van een Vader in Christus door de Heilige Geest. Welk een vastheid ligt daarin! Zo wordt Christus verheerlijkt, naar eigen toezegging. In hen, ook door hen als Zijn getuigen van de volle raads Gods tot zaligheid.

Hebben de discipelen reeds Zijn werk ervaren in hun leven, thans kennen ze de Heilige Geest als Persoon. Wat een volheid is in die Geest der inwoning te vinden. Dagelijks dient Hij benodigd in al Zijn heerlijke gaven om te wandelen als kinderen des lichts. Neem toch, HEERE, Uw heilige Geest niet van mij. Het is hun begeerte, dat hun gang en treden vast worden gemaakt in het Woord, waarvan die Goddelijke Geest de Auteur is.

Lezers, velen van u zullen wellicht denken: Het is mij alles te hoog, ik kan er niet bij. Weet u, wat voor elke lezer nodig is? Het gebed van dat kind van God, tokkelend op de snaren der ziel, in zichzelf onbekeerd blijvend:

*Herschep mijn hart, en reinig Gij,
o HEER,
die vuile bron van al mijn wanbedrijven;
vernieuw in mij een vaste geest, en leer
mij aan Uw dienst oprecht verbonden
blijven.*

Tholen, ds. C. de Jongste.

Preken op Pinksteren

Preken of spreken?

Sommige dingen blijven in de herinnering van een mens hangen. Veel vergeet men na korte of langere tijd, maar er zijn dingen die in het geheugen gegrift blijven. Zo zal ik nooit

die ochtend van de eerste Pinksterdag van het jaar 1973 vergeten. Het was mooi weer en vrij warm, maar ik had er niet veel aandacht voor. Die ochtend moest (mocht) ik voor de eerste keer in

mijn leven in één van onze gemeenten als student voorgaan. Dat is heel wat, als je nooit eerder op een preekstoel hebt gestaan! Ik moest gaan 'proponeren', zoals dat met een deftige term heet.

Proponeren betekent voorstellen. Een proponent preekt niet; hij doet als het ware een 'voorstel'. Een preekvoorstel, wel te verstaan. Hij bedient niet het Woord en zeker niet de Sacramenten. Er is op onze Dordtse Synode in 1619 heel wat te doen geweest over de vraag of dat eigenlijk wel mag, dat proponeren in de gemeenten. Professor Johannes Polyander en zijn Zeeuwse collega Antonius Walaeus hadden er geen moeite mee. Zij vonden dat de 'studenten der heilige theologie, die naar het predikambt staan', zo hun 'boerse schaamte' wat konden kwijt-raken en dat het proponeren nuttig voor hen kon zijn. Maar professor Gomarus was radicaal tegen het preken van studenten. Zij bezitten de sleutelmacht niet, zo betoogde hij; wat stelde hun preken dan voor? Professor Thysius was het daar wel mee eens, al drukte hij zich wat rustiger uit dan Gomarus. De Synode nam uiteindelijk het besluit het preken van de studenten te laten 'in de vrijheid en discretie van de kerken, kerkenraden en classen'. Wel zou een student alleen mogen proponeren na voleinding van zijn studie en na een voorafgaand examen. En tenslotte vond de synode het ongepast als proponerende studenten zouden optreden als ervaren predikanten. Zij zouden op de preekstoel vooral 'bescheiden en leerstellig' moeten zijn.

Een studentenpreek met Pinksteren

Al die dingen wist ik niet zo precies die eerste Pinksterdag 1973. Wel wist ik dat ik zou moeten proponeren en ik zag er meer tegen op dan ik ooit aan iemand zou kunnen zeggen. Het verschil tussen preken en spreken was mij ook niet helemaal duidelijk. Wel wist ik dat ik de zegen niet op de gemeente zou mogen leggen; dat was mij op de Theologische School wel verteld. Maar ik begon mijn 'preek' in die eerste tijd wél met de woorden: 'Wij bedienen u het Woord des Heeren deze morgen uit...'. Dat bleef ik doen, tot een oude ouderling vriendelijk tegen me zei: 'M'n jongen, jij bedient Gods

Woord nog niet. Dat doet alleen een predikant...'. Ik schrok er zo van dat ik het nooit meer heb durven zeggen, tot vandaag de dag toe niet.

Hoe het ging, die eerste Pinksterdag dertig jaar geleden, vraagt een lezer zich misschien af? Wat zal ik daar van zeggen. Een van de curatoren had mij tevoren meegedeeld dat ik maar niet moest denken dat het preken altijd gemakkelijk zou gaan en dat ik 'maar blij moest zijn als ik ordelijk het woordeke amen zou mogen halen...'. De kansel in het kleine kerkje in het dorp aan de zee waarop ik voor het eerst voorging, had groene franjes aan de rand. Ik heb mij langdurig aan die franjes vastgeklampt. Het mag wel een wonder heten dat ze er na de dienst nog aanzaten. Het woordeke amen werd gehaald. In de consistoriekamer was men na afloop net zo blij als ikzelf, dat het had mogen gaan. De voorzitter van de kerkenraad, een zeer vriendelijke en meelevende man, had tranen in zijn ogen. Voor zover ik het mij kan herinneren, vonden zij het allemaal een 'mooie preek'. En de student vond dat eigenlijk zelf ook wel een beetje... Wat is een mens.

Vragen

Over de vervulde Pinksterdag had ik gesproken, over de geweldige gedreven wind, over de verdeelde tongen als van vuur, over de talen waarin de apostelen spraken... En dat was allemaal wel gegaan. Maar ik moet tot mijn schande zeggen dat ik heel weinig erg had in datgene waar het bij het preken op de Pinksterdag vooral op aankomt. Natuurlijk moet de Schrift worden verklaard. Daar mogen we nooit iets van afdoen. Ook de woorden uit Handelingen 2:1-4, die veel uitleg behoeven en van grote rijkdom zijn. Maar dan staat er zo in het vierde vers: 'En zij werden allen vervuld met de Heilige Geest...'. Wat betekent dat nu? Wat wilde dat zeggen voor die apostelen daar in Jeruzalem, bijna tweeduizend jaar geleden? Maar vooral: wat heeft het voor lering en onderwijs voor God Kerk nú? Wat wil het zeggen als de vrucht van het Pinksterfeest wordt doorleefd in de ziel? Wat is het toch, de Trooster als Persoon te mogen kennen? Hij, Die als eerste gaat werken in het hart van een zondaar, maar Die als laatste wordt gekend? Wat betekent het toch dat

Jezus eerst verheerlijkt moet zijn, wil de Trooster kunnen komen? Wat betekent dat in de heilsgeschiedenis, maar vooral ook: wat betekent dat in de heilsorde? Vragen, vragen... heel wezenlijke vragen.

De student die daar dertig jaar geleden voorging in dat dorpje aan de zee, besepte nog maar weinig van al die vragen, laat staan van de antwoorden. Ik wil niet zeggen dat het nu zoveel beter met hem is. Dit artikel is vooral geschreven om de lezer er nog eens aan te herinneren dat het geen kleine zaak is over het Pinksterfeest te preken. Er mag wel veel gebed zijn voor uw predikanten, die er over enkele dagen weer voor staan. Wie kan een leraar dat eigenlijk leren, hoe hij over het Pinksterfeest moet preken? Misschien is de vraag al lezende wel bij u opgekomen: had die student dan op de Theologische School geen goed onderwijs daarover gehad? Ach, daar lag het niet aan. Maar er zijn nu eenmaal dingen die men op een school niet leren kan. Voor dat onderwijs is de Trooster nodig, van Wie de Heere Jezus eens tot Zijn jongeren sprak: 'Die zal u alles leren...'.

Ds. Van Reenen en Pinksteren
De student die in dit artikel ter sprake kwam en die het ook schreef, heeft jaren na die zondag in 1973 iets gelezen wat hem erg aangreep, maar ook bemoedigde. Het ging óók over een dominee die op Pinksteren preken moest... en die het niet kon. Ik geef het betreffende stukje hier maar door voor de lezer, die het misschien wel kent. Het is een gedeelte uit de korte levensbeschrijving van ds. G. van Reenen, die vermeld staat in zijn boek over Ruth. Hier komt het:
'Het ging tegen ons heerlijk Pinksterfeest, het feest van de Heilige Geest. Ik moest dus preken over de Heilige Geest. Dat had ik wel meer gedaan; er ook veel over gesproken, maar... kennen deed ik Hem niet. Nu zou ik Hem echter leren kennen. Ik kreeg pijn in mijn zijde, nog al erg, en moest naar bed. Daar raakte ik in overdenking hoe dat de Heere alles wat Hij geschapen heeft, goed geschapen heeft. Edoch de mens had ook wat in het aanzijn geroepen... dat was de zonde. Ja, die vreselijke zonde was er door ons. Die zonde zag ik als een doorn-

struik, als een woekerplant; die zonde had ik met eigen hand op de akker van mijn hart overgebracht, en nu was die pijn in mijn zijde er nog het gevolg van. Onmiddellijk vielen mij met kracht deze woorden in: "Uw toorn is afgekeerd, en Gij troost mij". Mijn geest werd afgetrokken, en daar zag ik die zoete, dierbare Heere Jezus, mijn dierbare Jezus, ja, daar zag ik Hem, Die mijn ziel liefheeft, verheerlijkt aan Gods Rechterhand. O, wat ging mijn ziel naar Hem uit, om bij Hem te mogen zijn en altijd bij Hem te mogen blijven. En o wonder, nu zag ik, voelde ik, hoorde ik, hoe ook die zoete Jezus met hijgend verlangen vervuld was om mij bij Zich te mogen hebben. O, het was mij, als voelde ik dat Jezus niet volmaakt Zich gevoelde, zolang als Hij mij niet bij Zich had. Van tevoren wist ik dat de Heere een volk op aarde had dat naar Hem zuchtte en innig verlangde bij Hem te zijn, doch nu werd ik gewaar dat ook de Heere in de hemel met hijgend verlangen de stonde verbeidt dat Hij Zijn bruid in Zijn armen mag sluiten. O, wat smolt mijn zieleliefde met die van Jezus in één. Wij hadden beiden, de Heere en ik, één liefde, één begeerte, één verlangen, maar wij moeten ook beiden wachten tot het stondeke in Gods Raad bepaald. En toen, met die woorden: "Gij troost mij", ging mijn oog open voor die derde Persoon uit de aanbiddelijke Drie-eenheid, de Heilige Geest. Hij was het, Die mij troostte. Ik voelde Zijn inwoning in mijn hart. Ik zag klaar als de dag, hoe Hij het was, Die mij gezocht had, geleid had, geleerd had, vertroost had. Ja, ik zag daar, hoe de Vader een kelk des heils (dat is de zaligheid) voor mij had verordineerd al van eeuwigheid. Hoe de Zoon die voor mij had verworven door Zijn leven, lijden en sterven, maar hoe het nu de Heilige Geest was, Die mij voor dat heil bekwaamd had en mij uit die kelk deed drinken. Dat had ik nooit geweten, nooit opgemerkt. Ik zag hoe de Heilige Geest Zich altijd had verborgen gehouden. Hoe Hij het licht had laten vallen, eerst op de Vader en toen op de Zoon. Ik werd gewaar hoe die Heilige Geest Zich had verlustigd, waar mijn ziel de Vader en de Zoon verheerlijkt. Nu viel het volle licht op Hem. Welk een liefde! Welk een vlam van innige, heilige, zalige liefde ontbrandde toen in mijn ziel

tot die Heilige Geest. Mijn ziel riep enkel uit: "Lieve Geest! Zoete Geest! Dierbare Geest! Ja, ik kon geen namen vinden, welke uit konden drukken wat ik voor die lieve Geest gevoelde. En... daar had ik nu mijn kwitantie, het zegel van mijn erfrecht, het pand van Gods liefde, van Jezus' trouw, mijn pas voor de hemel. U wilt zeer zeker wel geloven, dat ik tevoren nooit over de Heilige Geest kon preken, als toen

op het eerstvolgende Pinksterfeest?' Tot zover ds. Van Reenen. Hij schrijft in zijn korte levensbeschrijving nog wel meer, dat ook de moeite waard is. Het ging mij nu om het preken op Pinksteren. Wat ds. Van Reenen mocht beleven en wat hij op de hem eigen wijze verwoordde, is nóg te verkrijgen.

Capelle aan den IJssel,
ds. A. Moerkerken

Het aanbod van genade en '1953'

(5)
Aan het einde van zijn eerste studie komt Rouwendal tot de conclusie dat de strijd over het aanbod van genade niet mag worden gebruikt als de enige en diepste verklaring van de breuk in 1953. Die strijd moet worden gezien in het kader van de toenmalige situatie van de Gereformeerde Gemeenten. De bladzijden die hij daaraan wijdt, berusten voor een deel op de bestaande schaarse literatuur. Het andere deel is kennelijk gebaseerd op gesprekken met tijdgenoten van dr. Steenblok, hoewel dat niet in het notenmateriaal wordt aangegeven. De schets die Rouwendal biedt op blz. 135-139, geeft, op enkele details na, in het algemeen een goede typering van de situatie rond 1953.

Ontbindende factoren

We zouden ook kunnen zeggen dat 1953 kan worden verklaard uit een complex van factoren. Terecht wijst Rouwendal op de persoonlijke factor, die in de kerkgeschiedenis vaak van groot belang is. Steenblok vervreemde door zijn kritische en nagenoeg compromisloze houding ook mensen van zich die in leerstelling opzicht dicht bij hem stonden (blz. 138). Dat gebeurde ondermeer door zijn herhaalde kritiek in de Goudse *Kerkbode* op *De Saambinder*, die onvoldoende afstand zou nemen van ds. R. Kok na diens schorsing en heengaan in 1950. De schrijver is zich ook bewust van het verschil in karakter en optreden tussen ds. C. Steenblok en ds. G.H. Kersten (blz. 9-10,137). De laatste bleef tot het einde van zijn leven gericht op het overbruggen van de tegenstellingen

die hij zag groeien. Kersten overtrof naar mijn mening Steenblok, die zijn gewaardeerde medewerker en beoogde opvolger was als docent, in contactuele eigenschappen, in didactische bekwaamheid, in samenbindend vermogen en in gezag.

Naast deze persoonlijke factor komen ook andere factoren in aanmerking die mede de breuk van 1953 hebben beïnvloed. Ik noem er enkele. Er bestond reeds geruime tijd veel irritatie over opzet en inhoud van het onderwijs dat dr. Steenblok aan de studenten gaf. Het ongenoegen over de gang van zaken bij de verkiezing van het moderamen voor de synode van 1950, die Kok zou schorsen, werkte nog na. Een groep predikanten had toen op onbroederlijke wijze van te voren vergaderd om afspraken te maken over de samenstelling van het moderamen. Dr. Steenblok en ouderling H. Bas organiseerden landelijke ouderlingenconferenties en gaven brochures uit met een polariserend karakter. Het een en ander geschiedde niet met toestemming van de kerkelijke vergaderingen. Enkele factoren op de achtergrond van '1953' – de verhouding tussen Kok en Steenblok en de wijze waarop Steenblok theologiseerde – komen ook in het boek van Rouwendal ter sprake.

Kanttekening bij een hypothese

Hij gaat uit van de hypothese – een nog te bewijzen veronderstelling – dat de verschijning van het *Kort historisch overzicht* (1947) van Ds. G.H. Kersten waarschijnlijk heeft bijgedragen aan de kritische houding van Steenblok tegenover ds. R. Kok sedert 1948 (blz. 114). In dit boekje

wees Kersten immers het algemeen aanbod van genade aan alle mensen, zoals dat in de negentiende eeuw bij de Chr. Afscheidenen werd gebracht, af.

Het komt mij voor dat deze veronderstelling niet houdbaar is. De kritische houding van Steenblok is van eerder datum. Kok richtte zich op 20 juni 1944, negen dagen voor de opening van de Generale Synode, in een persoonlijk schrijven tot de leden van de synode met een klacht over de nogal afwijkende opvattingen over de algemene genade, die Steenblok recent had uitgedragen op een vergadering van onderwijzers. De brief, die uiteraard niet wettig ter tafel was, heeft de verhouding tussen ds. G.H. Kersten, toen preses van de synode, en ds. R. Kok ernstig verstoord. De brief beoogde kennelijk het uitlokken van een discussie over de leer van Steenblok en het blokkeren van diens definitieve benoeming als docent. Dit voorval moet wel geleid hebben tot een kritische houding van Steenblok tegenover Kok.

Actie en reactie

Die kritische benadering zal nog zijn toegenomen door een opvallende reeks publicaties van ds. Kok tussen 1945 en 1948. Daarin beklemtoonde hij de betekenis van 'de beloften van het evangelie' en de verantwoordelijkheid van de mens. Het is niet altijd even helder wat de uitdrukking "de beloften van het evangelie" bij Kok inhoudt. Soms bedoelde Kok daarmee zonder meer dat het aanbod van genade tot alle hoorders van het evangelie komt. Soms accentueerde hij heel sterk dat 'de beloften van het evangelie' aan elk lid van de gemeente zijn geschonken. Hij maakte dan vaak niet duidelijk of het daarbij gaat om de schenking van de algemene beloften in de aanbidding van de genade óf om de beloften van het verbond, die alleen vermaakt zijn aan degenen die de Vader aan Christus heeft gegeven.

Steenblok heeft uit deze publicaties ongetwijfeld geconcludeerd dat er bij ds. Kok sprake zou zijn van de drie-verbondenleer. Hij publiceerde in die jaren in *De Saambinder* twee lange reeksen artikelen: *Af te wijzen verbondsbeschouwingen* (1946) en *Wie behoren wezenlijk tot het genadeverbond?* (1947-1948). Daarin werd de leer van de drie verbonden en het gevoelen dat de beloften zowel aan

de verworpenen als aan de uitverko-
renen zouden zijn geschonken,
nadrukkelijk afgewezen. De verant-
woordelijkheid van de mens werd in
deze artikelenreeksen genoemd, maar
van een grondige bespreking van
deze verantwoordelijkheid, die naar
de leeruitspraak van 1931 is het bij-
zonder wordt vergroot door de ernsti-
ge aanbidding van Christus in het
evangelie, was nauwelijks sprake. De
strikt theoretische benadering van het
onderwerp moet bij ds. R. Kok een
reactie hebben opgeroepen. Daardoor
werd de ontwikkeling van de door
hem voorgestane belofteprediking
mede bepaald en versneld. De uit-
werking daarvan zou steeds meer
bezwaren oproepen.

Schaduwzijde

Rouwental heeft wat te weinig oog
voor de schaduwzijde van de scho-
lastieke denkwijze uit de 17e eeuw,
waarin Steenblok was gevormd. Zo
onderkent de schrijver niet het tast-
bare waarheidsgehalte in de kritiek
van ds. L. Rijksen op het scholastie-
ke redeneren van Steenblok (blz.
137). Steenblok was daarin door-
kneed door zijn studie van theologen
uit de periode van de Gereformeerde
Orthodoxie die voor academische
doeleinden gebruik maakten van de
scholastieke methode. De scholastie-
ke methode verdient waardering als
ze dienstbaar is om kennis te orde-
nen, begrippen te verhelderen en te
definiëren. Ze brengt tot nadere con-
clusievorming door middel van
scherpe onderscheidingen. Ze kan
echter ook leiden tot verzelfstandi-
ging van het logisch denken en daar-
mede tot overschatting van de rede en
onderschatting van het geloofsgehei-
menis.

Steenblok is, uitgaande van een zui-
vere intentie, naar het mij voorkomt
niet geheel ontkomen aan de neiging
om ten aanzien van het aanbod van
genade aan alle hoorders en Gods
verkiezend handelen tot een logisch
sluitende gedachtegang te komen.
Een zin uit de pen van Rouwental
illustreert dat: 'Geloven en beloven
worden (...) door Steenblok in een
gesloten cirkel geplaatst' (blz. 98,
vgl. blz. 129). Heel tekenend is ook,
om maar iets te noemen, hoe hij met
behelp van de logica in de brochure
Afbakening (blz. 32) de tekst uit 2
Corinthe 5:20 weet dienstbaar te
maken aan zijn gedachtegang dat de
genade niet wordt aangeboden, maar

voorgesteld: 'Immers...vervolgens
...ook hier dus...'. Ds. G.H. Kersten
had deze tekst in de *Korte Lessen
over Kort Begrip* uitgelegd als een
tekst die spreekt over de aanbidding
van de genade aan alle hoorders.

De analytische geest van Steenblok
kon soms doorredeneren tot het uiter-
ste. Rouwental geeft daarvan een
treffend voorbeeld in een voetnoot
(blz. 62). Zo kan men ook een per-
soon via een aantal denkstappen iets
toedichten dat hij noch gezegd heeft,
noch voor zijn rekening neemt. Dat
kon ook betekenen dat hij iemand als
ds. Verhagen al redenerend een posi-
tie toekeende, die deze predikant niet
innam, niet wilde innemen en ook
nooit ingenomen had. Daardoor wer-
den de tegenstellingen nodeloos ver-
scherpt.

Overigens hanteert Rouwental zelf
in het slot van zijn studie in het stre-
ven om helderheid te scheppen in het
gebruik van begrippen als 'aanbie-
den' en 'voorwaarden' een vorm van
moderne logica, waarbij vragen zijn
te stellen. De taaltheorie van Ludwig
Wittgenstein (1889-1951), die uit-
mondde in de zogenaamde analyti-
sche wijsbegeerte, zal hem daartoe
wel hebben geïnspireerd (blz.
147,149,160). Wordt de gereformeer-
de theologie echter werkelijk gehol-
pen met het gebruik van onderschei-
dingen als aanbodsvoorwaarden, aan-
nemingsvoorwaarden, pre-aanne-
mingsvoorwaarden, postaanemings-
voorwaarden... (blz. 169)? Het plei-
dooi van Rouwental voor begrips-
verheldering is waardevol, maar ook
bij hem is het gevaar van een overdo-
sering van termen uit de logica en het
vruchteloze doorredeneren niet
ondenkbaar. Het komt mij voor dat
de theologische bezinning ten dienste
van de gemeente méér gediend is met
een benadering in de lijn van Calvijn,
waarbij de taalkundige inhoud van de
bijbelse kernbegrippen centraal staat.

Afwijking van de hoofdstroom van de gereformeerde traditie

Deze kanttekeningen bij het boek van
Rouwental willen aangeven met hoe-
veel interesse ik zijn onderzoek heb
gelezen. Ze beogen niets af te doen
van mijn waardering voor zijn studie.
Hij schrijft niet vanuit een partijkeu-
ze, maar vanuit de oprechte intentie
om de bronnen te laten spreken en te
komen tot een evenwichtige beoorde-
ling. De schrijver relativeert terecht
de betekenis van dr. Steenblok in het

licht van de kerkgeschiedenis. In de Gereformeerde Gemeenten kon Steenblok in zijn tijd door zijn opleiding een vooraanstaande plaats innemen, maar in de Geref. Kerken viel hij niet op. Hij stond als theoloog in de schaduw van mensen als H. Bavinck en viel bij oudere theologen als Calvijn, Voetius en Turretini geheel in het niet (blz. 140). Dat laatste zal waar zijn, maar wie van ons zou zich wél met Calvijn en Voetius durven vergelijken?

Het oordeel van Rouwendal over Steenblok is welwillend, maar tegelijkertijd kritisch. In een vorig artikel kwam het opvallende verschil in klimaat tussen de bekende oude schrijvers als Joh. Beukelman, A. Hellenbroek en A. Comrie ter sprake. Rouwendal duidt dit verschil in klimaat bij Steenblok als een afwijking van de hoofdstroom van de gerefor-

meerde traditie. Ik geef zijn motive-ring hier weer. Als de eerste en meest opvallende aanwijzing noemt hij het ontbreken van een oproep tot geloof aan de onbekeerden. Verder zijn er nogal wat gereformeerde theologen die met Steenblok de beloften van het genadeverbond beperken tot de uitverkorenen. Toch predikten zij – denk aan Appellius – Christus en de beloften op een zodanige wijze, dat ook een onbekeerde er in zekere zin werkzaam mee kon en moest worden. Tenslotte werd in de gereformeerde traditie als regel niet de indruk gewekt dat een mens eerst moest weten, dat hij een échte overtuiging van zonde en schuld had alvorens door het geloof tot Christus te vluchten (blz. 113).

(wordt vervolgd)

Boskoop, ds. M. Golverdingen.

Reformatie niet mag aanduiden als 'min of meer chiliastisch'.

Waren onze oudvaders chiliasten?

Dikwijls is in boeken en artikelen de laatste decennia de toekomstverwachting van onze oudvaders met bovenstaande uitdrukking 'min of meer chiliastisch' weergegeven, waarschijnlijk vooral omdat men een tegenstelling zag tussen het gevoelen van hen die denken dat het met de kerk alleen maar bergafwaarts gaat, terwijl anderen nog een bloeitijd voor de kerk verwachten. Inderdaad behoorden nagenoeg alle oudvaders tot de laatste categorie. Maar het gaat niet aan om ze dan het etiket "chiliastisch" mee te geven.

Binnen het korte bestek van dit artikel kan ik onmogelijk mijn argumenten hiervoor weergeven. Hierover schreef ik uitvoerig in mijn boek *De toekomstverwachting van de Nadere Reformatie in het licht van haar tijd* (Kampen, 1990). Hier wil ik er samenvattend het volgende van zeggen.

Chiliasten zijn mensen die vanuit een letterlijke verklaring van Openbaring 20 verwachten dat er een omwenteling in de tijd zal komen, waarbij een heerlijk duizendjarig vrede-rijk zal aanbreken; de duivel zal geen kwaad meer doen, terwijl er duizend jaren vrede en voorspoed zal zijn. Jeruzalem zal het centrum zijn van deze heilstaat en alle Joden zullen tot bekering komen. Sommigen kleuren dit alles aardsgezind in, andere meer geestelijk. Sommigen leren een wederkomst van Christus en een opwekking van de doden aan het begin, anderen leren dit niet. Maar alle chiliasten stemmen erin overeen dat het toekomstige vrede-rijk een andersoortige bedeling van het genadeverbond meebrengt dan de huidige en dat de relatie van God met het Joodse volk wezenlijk onderscheiden is met die van het genadeverbond dat God met de nieuwtestamentische kerk heeft.

Onze oudvaders, zoals Brakel, Witsius, Koelman, Van der Groe en anderen, verwachtten over het algemeen een bloeitijd voor de kerk. Ze keken daarbij vooral naar onvervulde profetieën uit het Oude en Nieuwe Testament. Geen kleine plaats had daarbij voor hen een verwachte bekering van het Joodse volk. Ze verwachtten eerst de terugkeer naar het Beloofde Land, iets wat wij in de

Chiliasme of evangelieverkondiging?

Het is algemeen bekend dat de leer van het chiliasme veel plaats inruimt voor een toekomstverwachting voor Israël. Meestal verwacht men dat Jeruzalem het centrum wordt van een heerlijk vrede-rijk. Dikwijls meent men ook dat de tempel herbouwd zal worden en ook zijn er chiliasten die geloven in een wederkomst van de Heere Jezus aan het begin van dit verwachte duizendjarige rijk. Hoewel chiliasten hun – dikwijls uiteenlopende – fantasieën proberen bijbels te funderen door middel van een willekeurig letterlijke exegese van bijbelgedeelten, met name van Openbaring 20, toch verlaten zij duidelijk het spoor van Gods Woord en van de gereformeerde belijdenis in hun omgang met het Joodse volk. Zij verwachten geen *middellijke* maar een *onmiddellijke* bekering van het oude bondsvolk en denken dat het hiervoor niet nodig is om de Joden het Evangelie te verkondigen. Wij zijn het hier van harte oneens mee en zijn ervan overtuigd dat er een roeping voor de Kerk is om Israël het Evangelie bekend te maken.

Band met de Nadere Reformatie

In het nummer van *Israël en de kerk* van april 2003 schrijft ds. De Vreugd

hierover, onder de kop 'De Gereformeerde Gemeenten en Israël' en uit zijn verlangen hierover met ons in discussie te gaan. Graag willen we voor hem en voor anderen ons gevoelen hierover duidelijk uiteenzetten. Hij spreekt er zijn blijdschap over uit dat 'in dit kleinere kerkverband binnen reformatorisch Nederland de bezinning op kerk en Israël de laatste jaren stevig ter hand genomen is' en meent – terecht – dat onze oriëntatie op de Nadere Reformatie daar niet vreemd aan zal zijn. Tal van oudvaders hebben immer uitdrukking gegeven aan hun hoop op Israëls herstel. Als hij daarna evenwel schrijft: 'De oude schrijvers kleurden dat vaak op een min of meer chiliastische wijze in, maar dat spoor volgden de Gereformeerde Gemeenten niet, zo begrijp ik,' is hij het spoor bijster. Niet dat wij in chiliastisch vaarwater willen komen, maar we hebben onze oudvaders te lief om deze beschuldiging aan hun adres te accepteren. Chiliastisch gezinden zullen het niet als een beschuldiging zien, maar de oudvaders graag ter verdediging van hun opvattingen proberen te gebruiken. Wij zijn er evenwel van overtuigd dat men de predikanten van de Nadere

vorige eeuw plaats hebben zien vinden. Vergeet evenwel niet dat het Woord Gods nog over heel de wereld gepredikt moest worden! En de toekomstige bekering van het Joodse volk verwachtten ze niet binnen een andersoortige bedeling van het genadeverbond, maar als een opgenomen worden van hen in de Kerk. In tegenstelling met de chiliasten kwamen onze oudvaders niet in strijd met het belijden van de Kerk in artikel 37 van onze NGB.

Onze Statenvertalers

Ook onze Statenvertalers spreken van een toekomstige bekering van de Joden bij de verklaring van Romeinen 11. Ze verwachten die niet van alle Joden, maar wel van 'eene zeer grote menigte, en gelijk als de gansche Joodsche natie' (kantt. 120 en 125). Maar er is geen gedachte aan een bijzondere positie van dit volk in die zin dat ze niet tot Christus moeten komen door een waar zaligmakend geloof. Kanttekening 126 luidt: 'Door de predikatie van het Evangelie krachtiglijk beroepen, en door het geloof gerechtvaardigd zijnde.'

Nooit zijn de Statenvertalers om hun positieve toekomstverwachting voor het Joodse volk van chiliasme beschuldigd. De predikanten van de Nadere Reformatie mogen om diezelfde opvatting er ook niet van beschuldigd worden. En wij mogen leren van wat deze vaders schreven over de verwachte bekering van veel Joden tot de Heere Jezus Christus. Die bekering werd, zo blijkt uit het hierboven geciteerde, niet verwacht als een onmiddellijk wonder, maar als een vrucht van de Evangelieprediking. God werkt meest middelmatig en Hij bindt ons aan de middelen om die te gebruiken.

Implicaties voor al of niet evangelieverkondiging

Nu is het juist bij dit laatste dat de stichting *Christenen voor Israël* in het algemeen en ds. De Vreugd, die hier voorzitter van is, in zijn artikel in het bijzonder, vraagtekens plaatst. Hij gebruikt dan niet het woord evangelieverkondiging, maar betitelt ons werk als 'zending', waarbij je je afvraagt of hij het verschil tussen werken onder Joden die de Tenach hebben en het zendingswerk onder heidenen die niets van Gods Woord kennen, over het hoofd ziet.

Het is ons bekend dat *Christenen voor Israël* vanouds steun geeft aan het Joodse volk zonder daarbij aan evangelieverkondiging te willen doen. Nu kunnen hierachter verschillende gedachten schuil gaan ten aanzien van het heil voor onze Joodse medemens. De ene is, dat de Joden zonder Christus zalig zouden kunnen worden. Ik hoorde mevrouw Pilon in Nes Ammim, de weduwe van de oprichter van die kibboets, eens zeggen: de Joden hebben Christus niet nodig; ze zijn zonder Hem al bij de Vader. De andere gedachte is dat God de Joden op Zijn tijd onmiddellijk zal bekeren, dus zonder evangelieverkondiging. Deze laatste gedachte leeft bij de meeste chiliasten. Wij verwerpen beide gedachten hartgrondig en geloven dat het Evangelie van Christus 'een kracht Gods tot zaligheid is een iegelijk die gelooft, eerst de Jood en ook de Griek' (Rom. 1:16).

Verdriet en vreugde

We zijn verdrietig dat zovelen die zeggen het Joodse volk lief te hebben, zich kennelijk schamen om het Evangelie aan dit volk te verkondigen. Allerlei argumenten uit de geschiedenis omtrent de gruwelen die door zogenaamde christenen zijn begaan, moeten dan reden geven aan

deze schaamte. We hebben ook veel om ons over te schamen. Maar over Christus en Zijn Evangelie behoeven we ons niet te schamen. Paulus begint het zestiende vers van Romeinen 1 met: 'Want ik schaam mij het Evangelie van Christus niet.' Hij kon ook wel argumenten zoeken om het Joodse volk de boodschap te onthouden, maar hij had zijn volk te lief om hen het Evangelie niet te verkondigen. Hij wist dat er geen zaligheid is buiten de Zaligmaker en hij gunde hun de zaligheid. Is dat geen vreugde als een Jood tot Christus wordt gebracht? Is dat geen reden tot grote blijdschap als Christus Zijn bruid ook krijgt uit Zijn volk, Abrahams zaad, waaruit Hij gesproten is?

We zijn verwonderd en blij om de mogelijkheden die ons in Israël en in Oekraïne gegeven worden om het Evangelie van Christus te brengen onder 'de beminden om der vaderen wil'. Zegene de Koning der Kerk Zelf ons gebrekkige werk tot bekering van velen uit het Joodse volk, opdat ze door Woord en Geest 'krachtiglijk beroepen en door het geloof gerechtvaardigd' worden.

Apeldoorn, ds. C.J. Meeuse.

voorzitter van het

Deputaatschap voor Israël



Van Overzee

Storm richt verwoestingen aan

Het heeft hier enkele weken geleden op zondag flink gestormd. Hoewel er hier, in onze omgeving, niet zoveel schade was. Het was echter anders in andere delen van het land. Vooral in het midden-westen en zuiden. Mannen van de Nationale Garde die klaar stonden om naar Irak te vertrekken, moesten plotseling voor het thuisland ingezet worden. Het zware weer hield wel vijf dagen aan en er werden bijna 400 tornado's gerapporteerd, waarbij minstens veertig mensen om het leven kwamen en soms hele dorpen werden weggevaagd. Er zijn streken die speciaal in het voor-en najaar vaak tornado's krijgen, en zelfs per staat kan het verschillend zijn. In Michigan bijvoorbeeld komen de meeste tornado's in het zui-

den voor. Scholen en openbare gebouwen hebben speciale richtlijnen voorgeschreven wat te doen in het geval van een tornado waarschuwing. In de hoofdstad van Missouri, Jefferson City, moesten de parlementsleden ook een haastig onderkomen zoeken in de kelders van het regeringsgebouw.

Er gaat ook een storm over deze wereld. De storm die oude vastigheden doet wankelen en oude zekerheden wegvaagt. Die storm gaat ook onze gezindte niet voorbij. Uitslagen van enquêtes onder de jeugd bevestigen het: alles is in beweging. Dat zou op zichzelf zo erg niet zijn, als het een beweging was, gewerkt door de Heilige Geest, Die terugbrengt naar God en Zijn Woord, in waar berouw en schuld-

verslagenheid. De Reformatie was zo'n beweging, die God gaf in een kerk die ten dode opgeschreven leek en in groot verval was. Wat een zegen als dan de wind krachtig gaat waaien en de 'toevlucht der leugenen' wegvaagt. Wat hebben we zo'n krachtige wind hard nodig, in ons kerkelijk leven en in onze gezinnen!

Echter, de beweging die vaak geconstateerd wordt, geeft geen reden tot blijdschap maar tot grote zorg. Met heimelijk of openlijk leedvermaak wordt er in kranten van andere signatuur geschreven over de grote verschuivingen in de gereformeerde gezindte. Het is wel te vrezen dat de postmoderne geest van tolerantie en het alles maar betrekkelijk achten, het relativisme, ook steeds meer binnendringt in onze gezinnen. Wat is en wordt het een moeilijke tijd ook voor degenen die in het kerkelijk leven leiding en richting hebben te geven. Het kan soms lijken of niets tegen die storm van de tijdgeest bestand is.

Gisteravond hadden we ter afsluiting van het belijdeniscatechisatie seizoen een groep jonge mensen in de pastorie. Een paar weken geleden hadden ze belijdenis afgelegd. Dan probeer je er achter te komen hoe ze het daarmee gehad hebben en of de onmogelijkheid van wat ze beloofd hebben hen nog op de knieën gebracht heeft. Je merkt dan dat onze jonge mensen het ook echt moeilijk hebben in de storm. Eén van hen gaf op een van mijn vragen te kennen dat hij het kerkelijk toch wel een sombere tijd vond. Sommige jonge mensen worstelen daar echt mee, dat het zo stil is in de kerk over het algemeen en dat ze zo weinig horen dat God mensen bekeert.

Ze horen genoeg klachten, maar zo weinig wat jaloers maakt en ook hoop geeft. Wat is het toch nodig dat we niet alleen op de stormen wijzen die ons bedreigen en de tornado's die alles weg kunnen vagen, maar ook op dat wat door de zwaarste storm niet kan worden teniet gedaan. Het kan soms voor Gods knechten zo bemoedigend zijn als ze de doop mogen bedienen. God gedenkt toch aan Zijn verbond. De dichter zegt in Psalm 72:5: 'Zij zullen U vrezen, zolang de zon en maan zullen zijn, van geslacht tot geslacht.' Het is een dure plicht te waarschuwen voor zwaar weer op komst, zoals hier ook bij tornado's gebeurt, maar gelukkig mag er meer gezegd worden. Er worden ook richtlijnen gegeven waar de beste schuilplaats is en waar de mensen zich moeten verbergen.

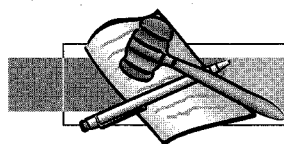
Gelukkig dat die Schuilplaats er is. De profeet Jesaja zegt in Hoofdstuk 32:2:

'En die Man zal zijn als een verberging tegen de wind en een schuilplaats tegen de vloed, als waterbeken in een dorre plaats, als de schaduw van een zware rotssteen in een dorstig land.' Ook in het persoonlijke leven kunnen er soms zo onverwacht stormen opsteken. Zo was het ook bij de discipelen, en dat nog wel terwijl Jezus in het schip gegaan was en zij Hem waren gevolgd. We lezen in Mattheüs 8:24: 'En ziet, er ontstond een grote onstuimigheid in de zee, also dat het schip van de golven bedekt werd; doch Hij sliep.' Wat is dat een beangstigende ervaring! Een grote storm, terwijl de Zaligmaker er niet van af schijnt te weten en niet spreekt. De discipelen zijn naar Hem toe gekropen, hebben Hem opgewekt en gezegd: 'Heere, behoed ons, wij vergaan!'

Zo kan het zijn in het leven van Gods kinderen, ook in een week van voorbereiding. Maar wat verandert alles als Hij spreekt. 'Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingelovigen?' 'Toen stond Hij op, en bestrafte de winden en de zee; en er werd grote stilte.' Dan wordt in

verwondering ervaren dat ook 'de winden en de zee Hem gehoorzaam zijn.' Het stormde geducht de afgelopen dagen en de schade is groot. Maar gelukkig wie temidden van alles wat wankelt, mag weten van de vastheid en zekerheid van Gods Verbond, en wiens huis mag gebouwd zijn op de Steenrots Christus. Dan lezen we 'En er is slagregen nedergefallen, en de waterstromen zijn gekomen, en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen hetzelfde huis aangevallen, en het is niet gevallen, want het was op de steenrots gegrond.' Maar anderzijds: bouwers op het zand van eigen werk, op gevoel en emoties, zullen ervaren: '... en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen hetzelfde huis aangeslagen, en het is gevallen, en zijn val was groot.' Er is alleen zekerheid en vastheid voor een afgebroken mens in de offerande en de trouw van Hem, de Rotssteen, Wiens werk volkomen is. Geve de Heere daar ons een plaats op, met onze kinderen.

Een hartelijke groet uit Michigan,
ds. C. Vogelaar.



Kerknieuws

Beroepen:

te Kampen: ds. P. Mulder te Dordrecht.

Bedankt:

voor Moerkapelle:
ds. W. Harinck te Woerden.
voor Ridderkerk:
ds. G.J.N. Moens te Goes;
voor Zwijndrecht:
ds. J. Schipper te 's-Gravenpolder.

AANGEPASTE KERKDIENT TE OUDMIRDUM

D.V. zaterdag 14 juni zal in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Oudemirdum een aangepaste kerkdienst worden gehouden voor mensen met een verstandelijke handicap.

In deze dienst hoopt voor te gaan St. G. Beens. Hij hoopt te spreken over de fari-zeër en de tollenaar n.a.v. Lukas 18 vers 9 t/m 14. De dienst begint om 14.30 uur.

OUDEMIRDUM

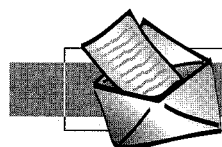
De gemeente van Oudemirdum mag zich

de laatste jaren verheugen in een groeiende toeloop van vakantiegangers vooral in de zomermaanden. Het kerkgebouw en de vergaderzaal, consistorie en gangpaden zijn vaak overvol. In overleg met de leden heeft de kerkenraad besloten om 's morgens een extra dienst te houden speciaal voor de vakantiegangers en wel om 11.00 uur. De eerste dienst zal zijn D.V. zondag 20 juli. Te zijner tijd hopen wij u hierop weer te attenderen.

De kerkenraad

AANGEPASTE KERKDIENT TE VEENENDAAL

D.V. zaterdag 14 juni zal in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Veenendaal, Vijftien Morgen 51 een aangepaste kerkdienst worden gehouden voor mensen met een verstandelijke handicap. In deze dienst hoopt voor te gaan ds. C. Sonneveld. De dienst begint om 15.00 uur. Hij wenst te spreken over de bekering van de moorman n.a.v. Hand. 8:26-40.



Berichten

OPROEP

In de Integratieweek voor jongeren met een lichamelijke handicap en niet-gehandi-

capte jongeren van 18-35 jaar zijn nog enkele plaatsen beschikbaar voor *niet gehandicapte jongens/mannen*. De vakan-

tieweek wordt gehouden in de herfstvakantie van **vrijdag 17 tot en met 24 oktober 2003** in "De Nieuwe Erf" in Diessen (N-Br.). Naast de vele mogelijkheden voor excursies is er volop gelegenheid voor een wandeling en andere activiteiten. Het bezig zijn rondom het Woord van God in de vorm van bijbelstudies kenmerkt het karakter van de vakantieweek. De kosten van deze week (met zelfverzorging) bedragen € 205,-. Heb je interesse en wil je nog inlichtingen of wil je je aanmelden? Bel of schrijf naar mevrouw J.M. Mudde-van den Berg, Bovenkerkseweg 56, 2821 XW Stolwijk, telefoon (a.b.) 06-55793337.

ZANGMIDDAG IN DE JORDAAN

Op D.V. zaterdag 7 juni is er een zangmiddag in de evangelisatiepost 'Bij Simon de Looier', Looiersgracht 70 te Amsterdam. Het mannenkoor 'David' uit Lisse hoopt voor u enkele liederen te zingen. Ook verlenen Sandra van Dijk, dwarsfluit en Floris Ouwehand, solist, hun medewerking. Verder is er veel samenzang en tijd voor en meditatief woord en ontmoeting. Er zal een collecte worden gehouden voor het evangelisatiewerk in Amsterdam. Deze zangmiddag is van 14.00-15.30 uur.
J. Krijgsman

VERKOPING IN OOSTKAPELLE

D.V. zaterdag 7 juni op het plein van de Saronkerk aan de Noordweg, van 9.00 tot 16.00 uur. Een groot assortiment aan nieuwe en tweedehands goederen.
Zendingscommissie Woord en Daad.

FIETSTOCHT

BIESBOSCH/WERKENDAM

Ten bate van de zending Geref. Gemeente wordt er D.V. zaterdag 14 juni een fiets-

tocht georganiseerd door de Biesbosch en omstreken. Route ca. 35 km. De opstapplaats is op het industrieterrein "Bruine Kilhaven". Het wordt met pijlen aangegeven vanaf de A27 (afslag Werkendam/Sleeuwijk). U kunt starten tussen 9 en 11 uur. Verder korte wandeling door natuurgebied en vertonen van dia's. Fietsuur is mogelijk. Kosten € 2,50 per persoon met een maximum van € 12,00 per gezin. Voor meer info en opgave 0183-504554/505707.

JONGERENBIJEENKOMST

D.V. zaterdag 14 juni in de grote zaal van de Geref. Gemeente in Aagtekerke.

Diti verenigingsseizoen willen we afsluiten met een diaklankbeeld van **Rien Mouw**. Door middel van 2 speciale overvloeiprojectoren, natuurgeluiden en boeiende vertelling maken we samen met Rien Mouw een ontdekkingsstocht over de Veluwe.

Ben jij wel eens op een jongerenbijeenkomst geweest? Kom dan nu samen met je vrienden/vriendinnen naar deze gezellige avond. We beginnen om **19.45 uur**.

Organisatie: Classiscommissie

CURSUS GODSDIENSTONDERWIJS

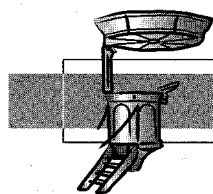
D.V. 11 juni a.s. hoopt de C.G.O. haar jaarlijkse thema-avond te houden in gebouw Alfa van het Driestar College aan het Ronsseplein te Gouda. De avond begint om 19.30 uur en eindigt omstreeks 22.00 uur. Na de inleiding van het thema: "Voor wie is het Heilig Avondmaal ingesteld?", door ds. J.J. van Ekeveld volgt een forumdiscussie, waarbij de aanwezigen van gedachten kunnen wisselen met de leden van het forum. Alle belangstellenden zijn van harte welkom en de toegang is gratis.

uur ds. J. Beens; Kapelle-Biezeling 9.30 en 18.00 uur (openb. bel.) ds. Tanis en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Blok; Kortgene 14.00 uur ds. Verweij; Krabbendijke 9.30 en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 10.00 en 16.30 uur ds. Schot; Leiderdorp 9.30 uur ds. Bac; Meeuwen 15.00 uur ds. W.J. Karels; Meliskerke 14.30 uur ds. Neele en 19.00 uur ds. Hakvoort; Middelburg-Centrum 14.30 uur ds. Van Gelder; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.00 uur ds. Van Gelder en 14.00 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. J. Karels; Moerkapelle 9.30 uur (doventolk) ds. Paul en 19.15 uur ds. Zippro; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. De Wit; Nieuwdorp 14.30 uur ds. Tanis; Nieuwer ter Aa 19.00 uur ds. Van der Net; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nunspeet 14.30 uur ds. Meeuse; Oosterend-Texel 10.00 en 18.00 uur ds. Van Dijk; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. J. Karens; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Poortugaal 18.30 uur stud. G. Beens; Puttershoek 14.30 uur ds. Van Krimpen; Rhenen 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. Mijnders; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 uur ds. Mol en 15.00 uur ds. Schreuder; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rotterdam-Alexanderpolder 14.30 uur ds. Schot (openb. bel.); Rotterdam-Centrum 19.00 uur ds. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. Baaijens; Rotterdam-Zuid 10.00 en 15.00 uur stud. G. Beens; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge en 14.30 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur stud. G. Pater; Scheveningen 10.00 en 17.00 uur ds. Zippro; Sint Annaland 14.30 uur ds. Brugge; Soest 19.00 uur ds. Visscher; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. De Jongste en 14.30 uur leesdienst; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Utrecht 10.00 en 15.30 uur stud. Terlouw; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Sonneveld; Vlaarding 15.30 uur ds. W. Harinck; Vlissingen 9.30 en 15.30 uur ds. Hakvoort; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Westzaan 15.30 uur stud. Bakker; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Ekeveld; Zoetermeer 16.30 uur ds. Paul; Zwijndrecht 14.30 uur ds. De Wit; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. Kleppe;

MAANDAG 9 JUNI 2003

(TWEDE PINKSTERDAG)

Aagtekerke 9.30 uur ds. Neele; Aalburg



Predikbeurten

ZONDAG 8 JUNI 2003 (EERSTE PINKSTERDAG)

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. Neele en 14.30 uur leesdienst; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. de Pater; Aalst 14.30 uur ds. Melis; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 19.00 uur ds. Golverdingen; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 10.00 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Barneveld 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Beekbergen 19.15 uur ds. Sonneveld; Berkenwoude 19.00 uur ds. Clements; Bodegraven 10.00 uur ds. Boogaard; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Dirksland 10.00

en 18.00 uur stud. De Heer; Doetinchem 11.15 en 15.30 uur leesdienst (Meestersstraat); Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. P. Mulder; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 14.30 uur ds. L. Blok; Enschede 18.30 uur ds. Tuinier; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Moens en 14.00 uur leesdienst; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 19.00 uur ds. Driessen; Groningen 9.45 en 15.30 uur ds. Vreugdenhil; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 19.00 uur ds. P. Mulder; Hilversum 18.30 uur stud. Terlouw; Houten 11.00 en 16.30 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00

9.30 uur ds. J. de Pater; Amersfoort 9.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 9.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 10.00 uur ds. Kattenberg (openb. bel.); Barneveld 9.30 uur ds. Hogchem; Boskoop 9.30 uur ds. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 9.00 uur ds. W.J. Karels; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 uur ds. Van Boven; Deventer 11.00 uur ds. Meeuse; Doetinchem 9.30 uur leesdienst (Meestersstraat); Dordrecht 10.00 uur ds. P. Mulder (openb. bel.); Drachten 9.30 uur ds. Hoogerland; Elspeet 10.00 uur ds. Vermeij; Ermelo 9.30 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 9.00 uur ds. Driessen; 's-Gravenzande 9.30 uur ds. Paul; Groningen 9.45 uur ds. Vreugdenhil; Hardinxveld-Giessendam 9.30 uur ds. Silfhout; Hendrik-Ido-Ambacht 11.15 uur ds. W. Harinck; Hoogeveen 9.30 uur ds. J. Beens; Houten 9.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 uur ds. Kleppe; Klaaswaal 9.30 uur ds. Van Aalst (openb. bel.); Kootwijkerbroek 10.00 uur ds. P. Blok; Krimpen a/d IJssel 9.00 uur ds. Schot; Lisse 10.00 uur ds. Boogaard; Meliskerke 9.30 uur ds. Hakvoort; Melissant 11.00 uur stud. De Heer; Middelburg-Centrum 9.30 uur ds. Tanis; Middelburg-Zuid 9.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Middelharnis 9.30 uur ds. J. Karels; Nieuw Beijerland 9.30 uur ds. De Wit; Nunspeet 9.30 uur stud. G. Pater; Oosterend-Textel 10.00 uur ds. Van Dijk; Oostkapelle 9.00 uur ds. Van Gelder; Opheusden 10.00 uur ds. J. Karens; Oud Beijerland 9.30 uur ds. Van Krimpen; Poortvliet 10.00 uur ds. Moens; Rhenen 10.00 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 9.30 uur stud. Terlouw (openb. bel.); Ridderkerk-Slikkerveer 11.00 uur ds. W.J. Karels (openb. bel.); Rijssen-Noord 9.00 uur ds. Van Dieren; Rijssen-West 9.00 uur ds. Mol; Rijssen-Zuid 9.00 uur ds. Schreuder; Rotterdam-Centrum 11.00 uur ds. Schot; Scherpenisse 9.30 uur ds. Brugge; Scherpenzeel 19.00 uur ds. F. Mulder (openb. bel.); Scheveningen 9.00 uur ds. Zippro; Sint Annaland 9.30 uur ds. Schipper; Terneuzen 10.00 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 9.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 uur ds. De Jongste; Tricht-Geldermalsen 10.00 uur stud. Bakker; Uddel 10.00 uur ds. Mouw; Urk 10.00 uur stud. G. Beens; Utrecht 11.00 uur ds. Van der Net (openb. bel.); Veen 9.30 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 uur ds. Sonneveld (openb. bel.); Waardenburg 9.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 uur ds. F. Mulder; Werkendam 9.30 uur ds. M. Karens (openb. bel.); Westkapelle 11.15 uur ds. Van Gelder; Westzaan 10.00 uur ds. Bac; Woerden 9.00 uur ds. W. Harinck; Zeist 10.00 uur ds. Van Eckeveld (openb. bel.); Zwijndrecht 9.30 uur ds. Verweij.

DINSDAG 10 JUNI 2003

Eindhoven 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Kruijningen 19.30 uur ds. Verweij; Zaandam 19.30 uur ds. Mondria.

WOENSDAG 11 JUNI 2003

Brakel 19.30 uur ds. Van Dieren; Drachten 14.15 uur ds. Hoogerland (huw. bev.); Enter

19.30 uur ds. Hakvoort; Meeuwen 19.30 uur ds. M. Karens (openb. bel.); Wolphaartsdijk 19.30 uur ds. Silfhout; Zeist 13.00 uur ds. Van Eckeveld (huw. bev.).

DONDERDAG 12 JUNI 2003

Aagtekerke 19.30 uur ds. Moens (voor de zending); Hoogvliet 19.45 uur ds. Schipper; Klaaswaal 14.30 uur ds. Van Aalst (huw. bev.); Leerdam 14.30 uur ds. M. Karens (huw. bev.); Rilland-Bath 19.30 uur ds. Gunst; Stad a/h Haringvliet 19.30 uur ds. Brugge; Zeist 15.00 uur ds. Van Eckeveld (huw. bev.).

VRIJDAG 13 JUNI 2003

Borssele 14.30 uur ds. Schipper (huw. bev.); Leiderdorp 15.00 uur ds. Boogaard (huw. bev.); Stolwijk 15.00 uur ds. W.J. Karels (huw. bev.).

ZATERDAG 14 JUNI 2003

Oudemirdum 14.30 uur stud. G. Beens (aangepaste kerkdienst); Veenendaal 15.00 uur ds. Sonneveld (aangepaste kerkdienst).

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar. Diensten zondag 8 juni om 10.00 uur evangelist G. Baan en 17.00 uur evangelist J. Krijgsman.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70; dienst iedere zondag om 10.30 uur. Bijbelcursussen elke dinsdag vanaf 18.30 uur.

Dagje Amsterdam? Kom dan ook eens naar Simon de Looier. Hartelijk welkom op dinsdag t/m zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur!

Emmen:

Evangelist C. van Druenen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; Kerk van de Zevende Dags Adventisten, Eeskerd 1; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur evangelist H.J. van den Boogaart.

U bent hartelijk welkom in de BIJBEL-winkel van dinsdag-zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

Voor de zeer vele felicitaties, ontvangen ter gelegenheid van ons 55-jarig huwelijksjubileum, zeggen wij ieder hartelijk dank. Het heeft ons verrast en verwonderd.

Fam. ds. J. Baaijens

- Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begrafenissen, naar wens van de familie;
- Geen crematies;
- Opbaren met kistkoeling in het sterfhuis of in de voor u bekende aula's;
- Dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden; ook voor de verzorging van de overledene door een gediplomeerde verpleegster.

AL UW PERSOONLIJKE WENSEN WORDEN DOOR ONS IN ALLE RUST EN VERTROUWELIJK BEHARTIGD.

Begravenisonderneming de Jongh

Kerkstraat 15a, 4181 AA Waardenburg
Tel. 0418-652039

Reepijzer 5
3371 JC Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184-611134



Revoke

Voor info bel:
0416-692787
of
0184-630180

**Reformatoren Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echt)paren**

WESOTRONIC

GELUIDSINSTALLATIES
KERKTELEFONIE
RINGLEIDING

**Voor ieder oor
een zuiver geluid!**

Tevens uw leverancier voor:

- ✓ BRANDMELDINSTALLATIES
- ✓ ONTRUIMINGSINSTALLATIES
- ✓ BEVEILIGINGSSYSTEMEN
- ✓ TELEFONIE
- ✓ KLUIZEN

Bijdorplein 9-11
3992 LB BARENBRECHT
Telefoon 0180-621000
Fax 0180-615000

Galvanieweg 10b
3071 SC NUNSPEET
Telefoon 0541-271000
Fax 0541-271010